

Asia: VN/4845/2020

Lausuntopyyntö asumisneuvonnan lakisääteistämistä valmistelleen työryhmän raportista

Lausunnonantajan lausunto

Mitä seuraavista työryhmän tarkastelemista vaihtoehtoista kannatatte?

Asumisneuvonnan lakisääteistäminen kunnan järjestämisvastuulle

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot ry (jatkossa Nopina) ja Tampereen seudun nuorisoasunnot ry (jatkossa Tasna) kiittävät mahdollisuudesta lausua asumisneuvonnan lakisääteistämistä valmistelleen työryhmän raportista.

Nopina ja Tasna ovat Pirkanmaalla toimivia voittoa tavoittelemattomia yhdistyksiä, joiden keskeinen tehtävä on toimia nuorten asumisen asiantuntijoina ja edesauttajina. Molemmissa yhdistyksissä työskennellään suoraan nuorten asunnon hakijoiden ja asukkaiden kanssa ja näin tunnetaan kentän tilanne hyvin. Yhdistysten toiminta-alue on Tampere – Nokia - Pirkkala ja Ylöjärvi, hakijoiden osalta toki tätäkin laajempi.

Nopina ja Tasna kannattavat Nuorisoasuntoliiton lausuntoa työryhmän raportista.

Asumisneuvonta on kustannustehokas ja toimiva väline asumisen ongelmiin puuttumiseen ja sillä voidaan tukea arjessa selviytymistä, ehkäistä naapurustolle aiheutuvia häiriöitä ja ehkäistä asunnottomuutta. Muistiossa esitetyistä vaihtoehtoista parhaana pidämme asumisneuvonnan lakisääteistämisen kunnan järjestämisvastuulle.

Lakisääteisellä asumisneuvonnalla ei voida korvata jo nyt tehtävää työtä erityistä tukea tarvitsevien ryhmien asumisen tukemiseksi. Lakisääteisen asumisneuvonnan rinnalla tulee säilyttää erityisryhmien itsenäistä asumista tukeva ja asumisen ongelmia ennaltaehkäisevä asumisohjaus.

Nuorten itsenäistä asumista tukeva työ

Nopina ja Tasna tukevat nuorten itsenäistä asumista tarjoamalla asumisneuvontaa ja -ohjausta erityistä tukea tarvitsevilla nuorilla. Erityisen tuen tarpeen taustalla voi olla asunnottomuutta tai sen uhkaa, maksuhäiriömerkintöjä, talouden - ja arjenhallinnan ongelmia tai arjessa selviytymiseen tarvittavien taitojen puutteita. Nuorille suunnattuun asumisohjaukseen liittyy myös asumisen alussa oleva laaja perehdytys ja asumisohjaajat tekevät asukasvalinnat. Näillä käytännöillä luodaan luottamuksellista asiakassuhdetta ja madalletaan yhteydenoton kynnyksiä myöhemmin. Asumisohjausta ja -neuvontaa toteutetaan STEA - rahoituksella osana toimintakokonaisuutta, johon sisältyy lisäksi erilaisia asukas- ja ryhmätoimintoja sekä koulutuksia. Yhdistysten asumisohjaajien tekemä työ on hyvin henkilökohtaista ja sitä toteutetaan usein asukkaiden omissa kodeissa. Suurin osan työlläköntelystä tapahtuu talous-, päihde- ja / tai mielenterveysongelmaisten nuorten kanssa.

Tasna tekee myös yhteistyötä Ohjaamojen kanssa. Yhdistyksen työntekijä on aktiivisesti yhteydessä Ohjaamon työntekijöiden kanssa asumisasihin liittyen sekä kerran kuukaudessa jalkautuu Tampereen Ohjaamoon asumisneuvontaa tarjoamaan. Tampereen lähikunnissa ei ole Ohjaamoita, joten Nopina tekee yhteistyötä suoraan eri toimijoiden kanssa.

Nopina ja Tasna ovat Nuorisotasuntoliiton paikallisyhdistyksiä. Nuorisotasuntoliitto ja sen paikallisyhdistykset ovat kehittäneet nuorten asumiseen liittyvää tukea, ohjausta ja neuvontaa 1990-luvulta saakka. Vuonna 2020 NAL:n paikallisyhdistyksissä toimi STEA:n rahoituksella noin 30 asumisohjaajaa eri puolilla Suomea ja vuoden aikana asumisohjaajat ja nuoret olivat toisiinsa yhteydessä yli 17 000 kertaa.

Vaikuttava asukasneuvonta- ja ohjaustyö

Asumisneuvonnan vaikutus nuorten itsenäiseen ja vakaaseen elämään -selvityksen (2017) mukaan asumisneuvonnan vaikuttavuutta nuorten kohdalla parantavat palvelun saavutettavuus ja matala kynnys sekä asumisneuvojan tutuus. Kokemuksemme nuorten kanssa työlläköntelystä tukevat selvityksen tuloksia.

Asumisohjaaja on tarpeen mukaan nuoren apuna ja tukena mm Kelan kanssa asioinnissa, tulevaisuuden suunnitelmissa, yhteydenotoissa velkaneuvontaan tai päihde- ja mielenterveyspalveluihin sekä osaltaan toteuttamassa palveluohjausta, jotta nuori löytäisi itselleen

tarvitsemansa palvelut. Asumisohjaajat tekevät asukaan luvalla yhteistyötä nuoren asoissa mm. sosiaalityöntekijöiden, sosiaaliohjaajien ja etsvien nuorisotyöntekijöiden kanssa.

Nuoriin ollaan välittömästi yhteydessä mikäli asumisessa esiintyy ongelmia, vuoranimin viivästymiä tai häiriöitä. Yhteydenotoissa käytetään monikanavaisesti kulloinkin sopivinta tapaa tai nuori tavataan kasvotusten. Nuorille on mahdollisuus tavoittaa asumisohjaajat nopeasti joko toimistoilla käyden tai eri viestikanavien kautta. Vuosittaisten palautteiden perusteella nuoret ovat erittäin tyytyväisiä asumisohjaajien tavoitettavuuteen ja apuun (arviot n 4,5/5).

Luottamuksellinen suhde nuoriin rakentuu asuntoaastattelusta alkaen vaiheittain. Kun asukasta tavataan säännöllisesti ja samalla puhutaan muutakin kuin pakollisia asioita, nuoren kynnys ottaa esiin hankalampikin asia madaltuu. Harva nuori uskaltaisi sanoa isännöintitoimistossa asioidessaan, että on alkanut kärsiä masennuksen oireista, muttei tiedä mitä tehdä. Ja toisaalta, ei asian kertominen johtaisikaan mihinkään. Asumisohjaaja pystyy heti antamaan neuvoja miten edetä ja tarvittaessa myös auttaa yhteydenotossa oikeaan paikkaan.

Jotta nuorille tarjolla olevan asumisen tuen kokonaisuus ei lakisääteistämisen myötä supistu ja jotta vaikuttavaa asumisneuvonta- ja ohjaustyötä voidaan tehdä jatkossakin erityisryhmien tarpeisiin, on asumisneuvontalakea säätäessä varmistettava, että kolmannen sektorin toiminnalle ei synny haittaa. Järjestöillä on laajaa asiantuntemusta oman kohderyhmänsä erityistarpeista ja tuloksellisista työtapoista. Oli valittava malli mikä hyvänsä, järjestöjen asiantuntemusta kannattaa hyödyntää asumisneuvonnan ja -ohjauksen toteutuksessa myös jatkossa.

Kuntamalli

Kannatamme asumisneuvonnan säätämistä kunnan järjestämisvastuulle, koska silloin palvelu tulisi lähelle kuntalaisia ja se olisi mahdollista toteuttaa kunnan asuntotoimen sekä ennaltaehkäisevien ja hyvinvointia tukevien palveluiden yhteydessä. Nuorille suunnattua asumisneuvontaa tulisi järjestää ainakin Ohjaamoissa tiiviissä yhteistyössä kunnan nuorisotyöhön. Nuoret harvoin hakevat oma-aloitteisesti neuvoja ja apua ulkopuoliselta. Siksi on olennaista, että palvelu tavoittaa nuoret siellä, missä nuoret ovat.

Moniammatillinen yhteistyö on tärkeää asumisneuvonnan toteuttamisessa. Asuminen liittyy erottamattomasti muihin elämän osa-alueisiin, kuten työhön ja koulutukseen hakeutumiseen, taloudenhallintaan sekä mielen hyvinvointiin. Moniammatillisen työn vahvistamiseksi Ohjaamojen toiminta tulee vakiinnuttaa ja niissä tarjottavaa asumisneuvontaa vahvistaa.

Monella kunnalla on hyvää yhteistyötä NAL-paikallisyhdistysten kanssa nuorten asumiseen liittyvän tuen, ohjauksen ja neuvonnan toteutuksessa. Kannustamme kuntia jatkossakin hyödyntämään

järjestökentän asiantuntemusta ja tukemaan järjestöjen ennaltaehkäisevää työtä järjestöavustuksin sekä järjestämään lakisääteistä asumisneuvontaa myös ostopalveluna.

Lainsäädännön on mahdollistettava kuntien välinen yhteistyö asumisneuvonnan järjestämisessä. Pienempien kuntien on järkevää sopia järjestelystä, jossa yksi asumisneuvoja palvelee useamman kunnan asukkaita.

ARA-malli

Näemme ARA:n koordinoiman sopimusmallin toisena mahdollisena vaihtoehtona lakisääteistämiseksi. Tämän mallin etuna on erityisesti sen joustavuus ja mahdollisuus järjestää asumisneuvontaa alueellisista lähtökohdista vastaamaan todellista tarvetta. ARA on jo kehittänyt asumisneuvontaa pitkäjänteisesti, joten mallin käynnistäminen olisi toteutettavissa kohtalaisen helposti.

ARA:n koordinoimassa sopimusmallissa valtion rahoitus olisi mahdollista kohdentaa suoraan asumisneuvonnan toteuttamiseen. Esitämme, että myös ARA-mallissa valtion rahoituksen tulee korvata asumisneuvonnan toteutuksesta johtuvat kustannukset täysimääräisesti asumisneuvonnan toteuttajataholla. Mallin kustannukset jäisivät silti valtionosuusjärjestelmän kustannuksia pienemmiksi, sillä rahoitus kohdentuisi ainoastaan kuntiin, joissa asumisneuvonnan järjestäminen osoitetaan tarpeelliseksi. Toiminnasta johtuvien kulujen korvaaminen kokonaisuudessaan mahdollistaisi asumisneuvonnan toteuttamisen sopimusmallilla myös järjestöjen toimesta.

ARA-mallin merkittävin heikkous on sen väliaikaisuus. Asunnottomuuden vähentämiseksi tarvitaan pysyviä ratkaisuja ja väliaikaisen kokeilu- ja kehittämislain riskinä on, että asumisneuvonnan saatavuuden parannus jää väliaikaiseksi.

Malkamäki Mikko

Tampereen seudun nuorisoasunnot ry - Tampereen seudun nuorisoasunnot ry sekä Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot ry:n yhteinen lausunto